ПрАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Навчально-науковий інститут права та безпеки ім. Володимира Великого

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XI Міжнародної науково-практичної конференції

«Розвиток української держави в умовах активізації євроінтеграційних процесів»

08 травня 2026 р.

м. Київ

Амелін О.Ю.
кандидат юридичних наук, доцент
Почесний працівник прокуратури України,
старший радник юстиції
прокурор Офісу Генерального прокурора
професор кафедри правоохоронної та
антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права та
безпеки ім. Князя Володимира Великого ПрАТ ВНЗ МАУП

Сучасні тенденції трансформації способів учинення злочинів у сфері службової діяльності

У системі криміналістичної характеристики важливе місце посідає спосіб учинення злочину як елемент, що містить закономірні зв'язки слідів з ознаками складу злочину. Спосіб учинення злочину, хоча й не повністю, проте найбільшою мірою відображає зовнішню динамічну форму діяння та індивідуальні ознаки, притаманні лише йому, і виступає у ролі постійної ознаки, що має місце завжди, в усіх випадках учинення будь-якого злочину.

Доречно зазначити, що Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) не розкриває змістового наповнення терміна *«спосіб учинення кримінального правопорушення»*, але при цьому використовує його тричі: 1) у п. 1 ч. 1 ст. 91 КПК України як елемент події кримінального правопорушення, яка є однією з обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні; 2) в абз. 2 п. 2 ч. 3 ст. 374 КПК України як елемент формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, що зазначається в мотивувальній частині вироку у разі визнання особи винуватою; 3) у п. 1 ч. 1 ст. 505 КПК України як один з можливих елементів, що встановлюються під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру [1].

Варто зауважити, що спосіб учинення кримінального правопорушення є складною та міждисциплінарною категорією. Це зумовлено тим, що вказана категорія є предметом дослідження багатьох хоча й споріднених, але різних наук: кримінального права, кримінології, криміналістики, юридичної психології тощо.Аналізуючи певний спосіб учинення злочину, можна висунути версії, де і які сліди можуть бути залишені, а виявивши сліди злочину – можна припустити, яким способом його було вчинено. Відповідно, спосіб учинення кримінального правопорушення дає можливість не тільки сформувати уявлення про

механізм кримінальної протиправної діяльності, а й правильно кваліфікувати вчинене діяння, визначити обсяг і зміст обставин, які підлягають з'ясуванню та доказуванню в конкретному кримінальному провадженні, окреслити напрями розслідування, а також обрати методи й засоби техніко-криміналістичного й тактичного забезпечення досудового розслідування конкретного кримінального правопорушення [2].

У сфері службової діяльності способи вчинення злочинів тісно пов'язані з функціональними обов'язками їх суб'єктів – службових осіб. Ці злочини зазвичай не пов'язані з очевидними протиправними діями, а навпаки, мають інтелектуальний характер, часто здійснюються в межах формально законних процедур насамперед матеріально забезпеченими та наділеними владою особами. Зазначені правопорушення вчиняють не з причин матеріальної скрути чи недостатнього розуміння характеру скоєного або неосвіченості, а щоб ще більше збагатитися, зміцнити свої соціальні позиції та вплив у суспільстві.

Сучасні тенденції трансформації способів учинення злочинів у сфері службової діяльності характеризуються стрімкою цифровізацією, інтелектуалізацією та адаптацією до умов воєнного стану, а також професіоналізацією та підготовленістю до них суб'єктів цих злочинів. Так, службові особи все частіше відмовляються від прямих методів на користь складних схем, які важче відстежити правоохоронним органам.Злочини плануються заздалегідь, з урахуванням слабких місць у системі внутрішнього контролю відповідного органу, установи чи організації. Злочинці стають більш обізнаними в юридичних тонкощах та криміналістиці, що дозволяє їм приховувати сліди.

Однією з ключових тенденцій останніх років є інформатизація службової діяльності, яка переходить до глибокої цифровізації, створюючи нове середовище для кримінального впливу. Серед характерних способів учинення службових злочинів за наведеним критерієм виокремлюю такі: *використання електронних систем управління* (електронний документообіг, реєстри, бази даних), що відкриває можливість службового підроблення в цифровій формі шляхом маніпулювання даними, зміни доступів до інформаційних ресурсів, внесення неправдивих відомостей у цифрові бази даних (Дія, Prozorro, системи земельного кадастру) за допомогою викрадених або куплених електронних підписів (КЕП); *кіберкорупцію*, коли неправомірна вигода надається у вигляді криптовалют, цифрових активів чи токенів, що ускладнює відстеження грошових потоків; *використання штучного інтелекту та аналітичних систем* для прогнозування результатів тендерів, маніпуляцій під час закупівель та ухвалення рішень у публічному секторі; *со-*

ціальну інженерію у службових структурах, коли злочинці використовують психологічний вплив або фішингові технології для отримання паролів та службової інформації; *використання зашифрованих месенджерів* – обговорення протиправних дій у месенджерах із функцією автовидалення повідомлень (WhatsApp, Telegram, Signal тощо).

За різновидами схем приховування неправомірної вигоди у зв'язку із заміною готівки на криптовалюти, переказами на картки третіх осіб чи офшорні рахунки відбулися такі трансформації способів учинення злочинів у сфері службової діяльності:*використання «фірм-прокладок»* – оформлення неправомірної вигоди як оплати за фіктивні консультаційні, юридичні чи маркетингові послуги; *«відкати» через благодійні фонди* – перерахування коштів на підконтрольні благодійні або громадські організації під виглядом «добровільних пожертв»; *залучення посередників* – використання професійних «посередників» (адвокатів, нотаріусів), які допомагають легалізувати незаконно одержані кошти.

Способи вчинення службових злочинів стають дедалі віртуальнішими та замаскованими. Це вимагає від правоохоронних органів України, відповідно до нових стратегій, переходу до digital-розслідувань та активного використання аналізу великих даних (Big Data).

Під впливом умов воєнного стану, коли спрощені процедури закупівель або розподілу гуманітарної допомоги стали полем для протиправного збагачення, виокремлюю такі трансформовані способи вчинення службових злочинів: *зловживання під час залучення гуманітарної допомоги* –привласнення, розтрата або продаж гуманітарної допомоги та військового спорядження; *корупцію в оборонному секторі* – завищення цін при закупівлях, укладання договорів із пов'язаними особами, розкрадання коштів, виділених на оборону; *«продаж» дозволів на виїзд* – незаконне оформлення документів, що дозволяють військовозобов'язаним перетинати кордон (через систему «Шлях» тощо); *незаконне збагачення на гуманітарних питаннях* – одержання неправомірної вигоди за прискорення евакуації, надання житла внутрішньо переміщеним особам, швидке оформлення статусу інвалідності тощо.

Сучасні тенденції трансформації способів учинення службових злочинів демонструють перехід від класичних матеріальних форм до інформаційно-мережевих, які ґрунтуються на цифрових технологіях, децентралізованих фінансових інструментах і неформальних управлінських зв'язках. Основною характеристикою цих процесів є ускладнення структури злочинної діяльності та зростання латентності. Для ефективного реагування держава має забезпечити гармонізацію криміналь-

ного законодавства з реаліями цифрової економіки, запровадити сучасні криміналістичні технології та формувати культуру нетерпимості до зловживань у публічній сфері.

Таким чином, знання про способи учинення злочинів у сфері службової діяльності дозволяють виокремити специфіку їхньої криміналістичної характеристики, яка є першим обов'язковим елементом методики розслідування. Вивчення їхньої сутності та проведення класифікації з урахуванням реалій сьогодення має суттєве як теоретичне, так і практичне значення, оскільки може враховуватися під час організації та здійснення розслідування конкретного злочину окресленої категорії.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Офіційний вебсайт Верховної Ради України.*URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

2. Гаврилюк І.Д. Типові способи вчинення корупційних злочинів, поєднаних з отриманням неправомірної вигоди. *Вісник Кримінологічної асоціації України.* 2025. № 34 (1). С. 768-779. DOI: https://doi.org/10.32631/vca.2025.1.62

Андрійко О.Ф.
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України

Реформування державного управління в умовах європейської інтеграції

В умовах демократичної трансформації українського суспільства важливим завданням є вирішення проблеми взаємозв'язку демократії та державного управління, поєднання ринкових і демократичних механізмів в державному управлінні, яке має будуватися на ефективності та компетентності і професіоналізмі управлінського апарату. Тому подальше реформування державного управління потребує створення нових демократичних інститутів.

В сучасних умовах має місце переосмислення і трансформація базових наукових категорій, до яких відноситься і категорія державного управління. Поряд із вживанням терміну «державне управління» все ширше в літературі почали застосовуватися терміни «публічне адміністрування», «публічна адміністрація», «публічне врядування», «нове державне управління».

12 січня 2015 року Указом Президента України № 5/2015 була схвалена Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». У Стратегії визначалась мета, вектори руху, дорожня карта, першочергові пріоритети